

que en el nostre \*BACASSA tinguéssim un derivat de l'arrel de \*BAKKALLAROS, d'on prové el *bacallar*, que sorgeix com a igual masculí de \*BAKASSA (segons hem vist més amunt) des dels docs. més antics. En lloc dels sufixos típicament cèltics -ALL- i -ARO- de \*BAKALLAROS, tindríem ací -ASSA, amb l'única diferència que en síl·laba immediata a la tònica la geminada -KK- s'hauria simplificat des de molt antic en -K- senzilla: és el fenomen tan divulgat en la fonètica llatina arcaica, i no estrany a les romanalles cèltiques, que podem exemplificar en *mamilla* en front de *mamma*, *ofella* en front de *offa*, *balista* al costat de *ballista*, ll. vg. *galina* (mall. *galina*, fr. *geline*) oposant-se al masculí *gallus* i al costat del més general *gallina*; en un mot de celicitat també insegura CAPANNA, com a derivat de CAPPÀ, en llatí CUPELLUM al costat de CUPPA.

DERIV.: *Bagasser* [1460, *Spill*]; *bagasseria* [1551], *bagassívol* [S. xv, Ag., *AlcM*]. *Bagassejar* 'rebotar-se els béns en dones' ja en el *Consolat de Mar* («si aquell qui la comanda portarà la jugava o la *bagassejava* o la baratava o la perdía per sa culpa», capítol CLXIX). *Embagassir*.

<sup>1</sup> Com els que cito en el DCEC I, 365b42-47, amb *š*, on deu haver-hi influència de mots parònims com *bardaix(a)* i *bastaix*. Quant a l'it. dial. (especialment romanesc) *bagarino* 'vendedor furtiu', «intercettatore di merci», té un altre origen, potser de la *lingua franca*, a la qual pertanyen sens dubte els casos del mateix mot amb l'acc. de 'remitger lliure, no galiot' en textos castellans del S. xvii, de l'àr. *bahri* 'matí', DCEC, s. v. — <sup>2</sup> Boqtor assenyala *brk'st* — o sigui *barkása* — «demi-vertu, femme équivoque» en l'àrab d'Egipte. El mot hi devia arribar des dels moriscos i mossàrabs espanyols, i aquesta -r- afegida deu provenir de contaminació d'un sinònim, sigui el romànic *barragana*, siguin els hispànics *'ašhira* o *tāššar* amb què *PAlc.* tradueix «puta». — <sup>3</sup> De *bagasse* s'extragué en el S. xvi un pseudo-primitiu *bague*, que es troba en diversos escriptors de l'època; en el Llibre v de Rabelais *mauvaise bague* és «ribaude, bagasse»; com observa Sainéan, *La L. de Rabelais* II, 288, hi ha ací al mateix temps un joc de mots amb la idea de joell, propi del fr. *bague* d'altre origen (veg. BAGA), pròpiament 'joell fals'. — <sup>4</sup> És famosa en el folklore del Xúquer la *Bagassa* d'Antella, «modisme que s'aplica a un antic mecanisme de ferro, en figura de dona, que col·locat junt al rellonge del campanar del campanar d'eixe poble, servia en atre temps de maça per a tocar les hores la campana», MGadea, *T. del Xè* I, 16. Però en proverbis valencians apareix també el mal sentit, com ho veiem en els que cita *AlcM* i en «pluja d'abril o plor de *bagassa*, pronte passa» que Salvà recull a *La Marina* (*Callosa d'En Sarrià*, II, 115). No és ben clar si representa una o altra idea en la toponímia com a nom de cova: *lo Forat de la Bagassa* a Bellestar (Morella), *la Cova les Bagasses* a Banyeres de Mariola: serien aixopluc d'amors venals? Però el fet

de trobar-se l'una i l'altra enmig d'altres muntanyes més aviat daria a entendre alguna més innocent història repetida en el folklore bosquerol o page-sívol, i al·lusiva a éssers mítics com fades, com en l'alta Catalunya, on hi ha tantes coves i balnes «de la Senyora», «de les Janes», «de la Donzella». — <sup>5</sup> On dono les raons que s'oposen a la idea de Carnoy, de relacionar amb el gr. *βαχχῶς* 'bacant'. Eguílaz, Gamillscheg i Asín (*Al-And.* IX, 25) es fixen en la dada d'alguns diccs. aràbics, que donen sense proves gaire sòlides un *bagz* «vif, gai», que en algun altre figura amb la variant *bāgiz* «libertin». Però ni figura res d'això en les fonts autoritzades de la lexicografia aràbiga, ni hi ha tan sols una arrel *bǧz* de la qual pogués derivar tal mot (tampoc acceptable com a base fonètica, ni conciliable amb el sentit primitiu del mot). Quant a l'afirmació que fa Asín d'un \**bagǧāza* que pertanyeria a aqueixa suposada «arrel» és afirmació arbitrària en absolut. — <sup>6</sup> Com que no sempre la gent d'aquells temps distingia entre -s- i -ss-, és possible que es tractés d'aquesta. En tot cas no es pot tractar, com s'havia cregut, del nostre *Bagà*, la forma antiga del qual fou BAGAUDANEM, acusatiu del cèltic BAGAUDA, com vaig indicar el 1952 en els *Mélanges M. Roques* IV, 36; etimologia que la nova ed. d'*AlcM* reproduïx inexactament (potser de segona mà) sense citar-me: tal com ho posa no és possible fonèticament. — <sup>7</sup> Es tracta de l'arrel cèltica MRK- 'mullat, aigualós', de la qual s'han indicat representants hispànics, etc. (DCEC, s. v. *braña*, p. ex.).

BAGATEL·LA, 'cosa de poc valor', de l'it. *bagatella* 'joc de mans', 'fotesa', d'origen incert; segurament per conducte del francès o del castellà. □ 1.<sup>a</sup> doc.: 1803, Belvitges.

En castellà, Cervantes i Lope de Vega el consideren encara un mot purament italià, l'equivalent del qual fóra el cast. *niñeria*, i el dicc. de Crist. de las Casas no el reconeix sinó com a mot italià, no castellà. Però ja Lope mateix l'usa altres vegades com a castellà, i el mateix fa el xilè Alonso de Ovalle, el 1644. Amb tot, va continuar conservant un fort regust estranger, i per bé que els escriptors gal·licistes dels Ss. xviii i xix el van emprar força, per influència del fr. *bagatelle*, italianisme molt arrelat en l'idioma veí, avui encara hi és més poc viu que l'autòcton *friolera*. Es discuteix si l'it. *bagatella* prové de BACA 'fruit' (Schuchardt, *Z. f. vgl. Spr.* XXI, 451) o més aviat d'una forma franco-provençal equivalent a l'occ. ant. *bagastel*, fr. ant. *baastel* 'titella', *basteler* 'fer jocs de mans', cosa que explicaria la primera de les accs. italianes, tan antiga com l'altra, ja que totes dues apareixen ja en el S. xv, en el *Morgante* de Pulci.<sup>1</sup>

<sup>1</sup> Veg. Suchier, *ZRPb.* XIX, 104; G. Paris, *Rom.* XXIV, 311; algun detall més en Terlingen, 358-9, i en Sainéan, *Sources Ind.* I, 409; idea inacceptable de Gamillscheg, *BhZRPb.* XLIII, 29 n.